

Tres sorpreses de París, per Mercè Siles

Mercè Siles, historiadora de l'art.

Quan l'amic tertulià, Jordi Alarcón, em va recomanar la sèrie "Versalles", que recrea la construcció del palau en temps de Lluís XIV (1638 -1715), no m'ho vaig pensar dues vegades. El final del primer capítol ja em va deixar impactada, la reina Maria Teresa d'Àustria (1638-1683), filla del rei Felip IV d'Espanya i muller de Lluís XIV des de 1660, havia donat a llum una filla negra. A la sèrie a la nena la tapen com poden davant de la Cort present en el part esgrimint que ha nascut molt dèbil i que no es pot mostrar. Oficialment la nena moriria als 48 dies de néixer, s'especula que una monja negra d'un monestir de Moret fos aquesta nena però aquesta és una altra història.

Com que sobre aquest "affaire" no sabia res i aquestes històries m'apassionen, vaig començar a buscar per internet. De resultes d'aquestes consultes vaig trobar que, com en aquell temps era bastant comú tenir esclaus negres a la cort, podia ser que en una recepció del rei Arda de Issiny (regne que es trobava entre l'actual Ghana i Costa d'Ivory) a Versalles, aquest li regalés a Lluís XIV un esclau pigmeu. Altres teories diuen que va ser el Duc de Beaufort (1616-1669), almirall francès, qui va portar el negre com regal exòtic al rei després d'un viatge per Àfrica. Sigui com sigui el fet és que el rei no sabia que fer-ne i li va regalar a la reina Maria Teresa per entretenir-la, llavors ell ja tenia prou entreteniment amb la Duquesa de La Vallière (1644-1710).

La reina a la qual descriuen com a molt sosa i freda de caràcter devia tenir un cert humor doncs al negre pigmeu el va batejar amb el nom de "Nabo". El nom ho diu tot. Sembla que la reina i el Nabo van fer molt bones amistats i jugant per aquí i jugant per allà amb aquelles faldilles tant amples a on es podia amagar, la reina va quedar embarassada del tercer fill.

Aquest episodi escandalós va ser molt amagat per la història oficial i el pobre Nabo va desaparèixer misteriosament de la Cort i no se'l va veure mai més. A la reina, però, no li va passar res, potser Lluís XIV no volia tenir més enfrontaments amb la corona espanyola.

Aquest estiu he tornat a Versalles, m'interessava més el Petit Trianon per allò dels amors de Maria Antonieta (1755-1793) i Axel Von Fersen (1755-1810) que tan bé descriu la cineasta Sofia Coppola a la seva pel·lícula, però primer passes pel gran Palau. Aquest Palau va ser totalment saquejat i abandonat durant la Revolució Francesa, per no quedar no van quedar ni els poms de les portes. Actualment encara el govern francès, sobretot en subhastes, ha recuperat algun quadre, rellotge, moble o làmpada del Palau però la majoria va desaparèixer durant la revolta. És per això que molts buits els han hagut d'omplir amb quadres i mobles d'altres palaus francesos o bé fer còpies d'originals.

Estava, doncs, mirant el majestuós Saló dels Miralls, envoltada de turistes amb àudio guies, quan vaig veure una porta petita oberta del mateix Saló que donava a un corredor que separava les estances més privades del Palau de les més oficials i de sobte com si la meva vista estigués dirigida sobre la llinda d'una porta em trobo amb una pintura impactant.

Era la reina Maria Teresa amb l'esclau pigmeu Nabo. La història no es pot amagar. Això és cosa meua però suposo que la necessitat d'omplir buits a Palau va fer que pintures polsegoses i amagades d'algun magatzem s'utilitzessin per tornar a donar esplendor a totes aquelles innumerables estances, i que aquesta pintura es va col·locar aquí com podia ser una altra, doncs no hi havia en tota l'estança una unitat iconogràfica coherent. La mida els hi va anar d'allò més bé.

No trobeu que la reina ens fa una mirada burleta?

El segon episodi va passar al Museu de l'Orangerie de París. El Museu de l'Orangerie és un museu molt assequible que reuneix un total de 145 obres de mestres de l'impressionisme: Renoir, Monet, Matisse, Cézanne, Picasso, Rousseau... que va adquirir el marxant d'art i col·leccionista Paul Guillaume (1891-1934) entre els anys vint i trenta del segle XX. La seva muller Juliette Domenica i el seu segon marit Jean Walter van donar la col·lecció entre el 1959 i el 1963 al Louvre.

Estava per la darrera sala del museu quan vaig veure una pintura que em va agradar especialment. Quan vaig mirar el nom de l'autor posava Maurice Utrillo. Maurice Utrillo (1883-1955) era fill de la model i pintora Suzanne Valadon (1865-1938) de la que el tertulià Gregor va fer un excel·lent escrit a [Catxipanda](#) que em va impressionar per la singular vida del personatge. Amb 18 anys va tenir a Maurice de qui mai va dir el nom del pare, alguns diuen que si era un tal Boissy o el pintor Pierre Cecil de Chavannes, el fet és l'any 1891 Miquel Utrillo i Morlius (1862 - 1934) enginyer, pintor i crític d'art tan conegut per nosaltres, el va reconèixer com a fill seu.

Maurice Utrillo va tenir una vida molt tortuosa, aviat va caure en l'alcoholisme i de ben jove se li va declarar una malaltia nerviosa. La seva mare el va encoratjar a pintar i així ho va fer d'aquell món de Montmartre. Maurice, Suzanne i André Utter van formar el grup anomenat "Trinité maudite" a on les excentricitats i l'autodestrucció van estar a l'ordre del dia. Per cert al Museu hi ha sis quadres d'en Maurice, però especialment em va agradar pel color "La Maison Bernot" del 1924 del qual vaig fotografiar

La tercera història va ser passejant pel Parc Monceau, un parc a l'anglesa en ple centre de París. La meva amiga Núria de la feina sempre m'havia parlat d'ell doncs és un dels parcs què, encara que ara només fa la meitat del que era, es conserva tal com es va concebre el 1778. El va manar construir Felip d'Orleans duc de Chartres, i pel mig del parc et pots trobar disseminades una piràmide egípcia, una pagoda, unes columnes gregues...

Durant la Revolució Francesa Lluís Felip II d'Orleans va ser guillotinat i el parc va passar a mans públiques.

Sortint del parc ens trobem de seguida amb la Rue Monceau, un carrer en molta pujada i just quan creua amb la Rue du Rocher trobem una placa de marbre quasi imperceptible que ens anuncia que allà estava l'antic emplaçament del "cementiri dels Errancis" un dels quatre cementiris parisencs que van acollir els guillotinat de la Revolució. La guillotina a París va tenir set emplaçaments dels quals els principals van ser el de la Plaça de la Revolució, avui anomenada Concòrdia, el de la Plaça del Tron, avui plaça de la Nació i el de la Plaça de la Bastilla. Els cementiris dels guillotinat van ser La Madeleine, Les Errancis, Picpus i Sainte Marguerite. Lluís XVI i Maria Antonieta van estar a la Madeleine fins que a la Restauració els van enterrar a Saint Denis.

El cementiri dels Errancis està a trenta minuts a peu de la Plaça de la Concòrdia . La carreta amb les despulles anava per la Rue Royal, girava a l'esquerra pel Fauburg Saint Honoré i pujava per la Rue Miromesnil fins a arribar al descampat de l'esplanada de Monceau. Entre els guillotinat dels Errancis es trobava Danton, Desmoulins, Saint Just o Malesherbes, personatges coneguts per Madame de Staël que ens van sortir en el seu preciós llibre que vam llegir a la [tertúlia d'història](#). Quan al segle XIX la zona es convertí en zona residencial dels nous financers i industrials, els ossos van ser traslladats a les catacumbes de París sense la possibilitat d'identificar els cadàvers, doncs en aquest cementiri es despullaven els cossos i es col·locaven en grups de deu o dotze de boca terrosa alternant la seva disposició i ocupant els caps el buit. La indumentària que potser podia donar alguna pista de l'enterrat no va aparèixer.

El cementiri dels Errancis va acollir 1.119 executats de la Plaça de la Concòrdia en poc més d'un any.

Quan estava a punt de marxar de París vaig veure una ambulància que deia Samur Necker i vaig passar per la Plaça Denfert-Rochereau on una riuada de turistes esperava per entrar a les catacumbes de París, això ho deixo per una altre ocasió.